

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سخنی صمیمانه با والدین طلاب

تدوین:

کاظم علی محمدی و مهدی محمدی صیفار

دفتر مطالعات تهذیبی و تربیتی

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه
معاونت امور طلاب و دانش‌آموختگان حوزه

سخن آغازین

سال‌ها تلاش و زحمت و رنج شما برای رشد معنوی و موفقیت تحصیلی فرزندتان اکنون به ثمر نهشته و کودک نوپای دیروز شما، پای در عرصه بزرگ مردان تاریخ‌سازی چون امام خمینی ره گذاشته است. به شما پدر و مادر گرامی، باید صمیمانه تبریک گفت که فرزندی چنین شایسته و فهمیده تربیت کردید و او را تشویق و همراهی نمودید تا توفیق ورود به مهم‌ترین، مقدس‌ترین و مؤثرترین نهاد آموزشی و تربیتی کشور و بلکه جهان اسلام، یعنی حوزه علمیه را پیدا کند. ورود به حوزه علمیه، اتفاقی بسیار مبارک و تحولی بزرگ در زندگی طلبه و خانواده وی است. در این نوشتار کوتاه، اطلاعات مفیدی در اختیار شما والدین بزرگوار قرار می‌گیرد تا با آگاهی کافی از حوزه و مسیر پرفراز و نشیب زندگی طلبگی و درک موقعیت کنونی فرزند دلبندتان، او را تا رسیدن به قله‌های عزّت و موفقیت علمی و معنوی یاری و همراهی کنید.

فصل اول:

آشنایی با نظام آموزشی حوزه

در این فصل می‌خوانید:

اهداف و مأموریت‌های حوزه

- معرفی حوزه و طلبگی
- تبار آفتاب
- قطعه‌ای از بهشت
- اهداف و مأموریت‌های حوزه
- آشنایی با نظام آموزشی حوزه
- ویژگی‌های تحصیل در حوزه
- ویژگی‌های رشدی طلبه
- چشم‌انداز و افق پیش‌روی طلاب

معرفی حوزه و طلبگی

تبار آفتاب

حوزه‌های علمیه نیز مانند سایر نهادهای اجتماعی به تدریج و در طول سال‌های متمادی شکل گرفته است. در واقع، ریشه شکل‌گیری آن به صدر اسلام و آغاز بعثت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله بازمی‌گردد.

با آغاز بعثت حضرت محمد صلی الله علیه و آله در مکه، اولین حلقه‌های رسمی آموزش اسلام تشکیل گردید؛ اولین حوزه در منزل حضرت خدیجه کبری دایر شد که حضرت علی علیه السلام و حضرت خدیجه علیها السلام تنها شاگردان آن و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله هم تنها استاد آن بود.^۱ مدتی بعد، خانه «ارقم بن ابی ارقم مخزومی» محل تعلیم و نشر معارف اسلامی شد و در آنجا چهل نفر از جمله حضرت حمزه و ابوذر غفاری به اسلام گرویدند.^۲

با هجرت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به شهر مدینه و نزول آیه نفر تلاش بیش‌تری برای آموزش و فراگیری احکام و معارف اسلامی صورت پذیرفت و این شهر مرکز

۱. امیرمؤمنان علی علیه السلام می‌فرماید: «وَلَمْ يَجْمَعْ بَيْنَهُ وَاحِدٌ يُؤْمِنُ فِي الْإِسْلَامِ غَيْرَ رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه و آله وَ خَدِيجَةَ وَ أَنَا قَائِلُهُمَا»؛ آن هنگام، اسلام در هیچ خانه‌ای جز در خانه‌ای که رسول خدا صلی الله علیه و آله و خدیجه در آن بود، راه نیافته بود که من سؤمین آنان بودم. (نهج البلاغه، ج ۱، ۱۹۲، معروف به خطبه قاصعه)

۲. سیره ابن هشام، ج ۱، ص ۲۶۳.

گسترش اسلام و نشر معارف اسلامی شد. مسجد به عنوان کانون برگزاری جلسات آموزش دین معرفی شد، که تا قرن‌ها بعد نیز این محوریت حفظ گردید. با رحلت حضرت رسول ﷺ، این رسالت عظیم توسط حضرت علی علیه السلام و امامان بعد از ایشان علیهم السلام به بهترین وجه ممکن پی گرفته شد و تشنگان معارف اصیل اسلام با حضور یافتن در محضر این بزرگواران و شاگردان ایشان، کام تشنه خود را سیراب می‌کردند.

در عصر امام باقر و امام صادق علیهم السلام تحولی عظیم در آموزش اسلامی پدید آمد؛ این دو بزرگوار در مسجد نبوی رواقی برای تدریس داشتند و جلسات درس و گفت‌وگوی علمی در منازلشان نیز برپا بود که راویان و طالبان علم در آن‌ها حضور می‌یافتند. دانشمندان متعددی در رشته‌های مختلف علوم اسلامی، علوم عقلی و علوم طبیعی در این عصر پرورش یافتند.

علاوه بر مدینه، کوفه نیز به دلیل دو سال حضور امام صادق علیه السلام در آن، مرکز علمی نشر و آموزش علوم آل محمد علیهم السلام گردید.

حوزه علمی و درسی در این عصر، الگوی تأسیس و اداره حوزه‌های علمیه در قرون بعد و به ویژه در عصر غیبت شد.^۱

قطعه‌ای از بهشت

حوزه‌های علمیه دارای ویژگی‌های منحصر به فردی هستند که آن‌ها را از سایر نهادهای آموزشی و تربیتی متمایز می‌کند. یکی از مهم‌ترین این

۱. تلخیص و اقتباس و با اضافاتی از: مقاله «حوزه علمیه» دانشنامه جهان اسلام، بنیاد دائرة المعارف اسلامی،

ویژگی‌ها، جاذبه معنوی آن‌هاست. فضای حاکم بر حوزه‌های علمیه، اخلاص و بندگی و تقوای الهی است که مهم‌ترین شرط موفقیت و رشد و بالندگی یک طلبه به شمار می‌رود. از این رومی بینیم هر جا عالم فرزانه و مهذب‌بی هست، مردم چون شمع دور او می‌چرخند و با جان و دل به سخنانش گوش فرا می‌دهند.

توفیق سربازی امام زمان علیه السلام

شاید برخی از دوستان و آشنایان به دلیل شناخت نادرست و ناکافی از زندگی طلبگی و روحانیت، شما را مسخره کرده و به باد انتقاد بگیرند که چرا آینده فرزندان را خراب کردی و او را به حوزه فرستادی؟ طلبگی و آخوندی که برایش آب و نان نمی‌شود! اگر درسش را ادامه می‌داد و به دانشگاه می‌رفت، بعد چندسال، دکتری، مهندسی، چیزی می‌شد... . اما «توفیق رفیقی است که به هرکس ندهندش». سربازی امام زمان علیه السلام توفیقی نیست که نصیب هرکسی بشود.

در تشریفی که آیت الله سید محمد حسن الهی طباطبائی رحمته (برادر گرامی علامه طباطبایی رحمته) به محضر حضرت ولی عصر علیه السلام داشتند، حضرت به ایشان فرمودند: اگر مشکل و گرفتاری داشتید، خدا را قسم بدهید به میهمانان سفره ما! ایشان می‌گویند: با وجودی که منظور حضرت را فهمیدم، اما می‌خواستم از زبان شریف خودشان بشنوم، پرسیدم: آقا جان! میهمانان سفره شما چه کسانی هستند؟ حضرت فرمودند: همین طلبه‌ها! عرض کردم: آقا جان! شما از آن‌ها راضی هستید؟ حضرت سکوت کردند و بعد از تأملی فرمودند: «ما کسی را غیر از آن‌ها نداریم»^۱.

استمرار راه انبیاء علیهم السلام

طلبه از نظر رسالت و مأموریت، ادامه دهنده راه نورانی پیامبران و اولیای الهی علیهم السلام است؛^۲ یعنی همان وظایفی را که ایشان بر عهده داشته و فعالیت‌ها و خدماتی را که در جامعه انجام داده‌اند، طلبه، در وضعیت کنونی، بردوش گرفته است. طلبه در راه شناخت عمیق دین خدا، ابلاغ، دفاع و اجرای آن می‌کوشد و برنامه خدمت اجتماعی و فرهنگی خود را در این رسالت متمرکز کرده است.

۱. نشریه امام شناسی، ش ۷، ص ۴.

۲. لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ (آل عمران، آیه ۱۶۴)؛ خداوند بر مؤمنان منت نهاد هنگامی که در میان آنها، پیامبری از خودشان برانگیخت که آیات او را بر آنها بخواند و آنها را پاک کند و کتاب و حکمت بیاموزد؛ هر چند پیش از آن، در گمراهی آشکاری بودند.

اهداف و مأموریت‌های حوزه

شورای عالی حوزه‌های علمیه که بالاترین مرجع سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری در حوزه است، مأموریت‌های حوزه را به شرح ذیل تعیین کرده است:

• استنباط، تبیین و تعمیق آموزه‌های اسلام و مکتب تشیع در عرصه‌های مختلف علوم و معارف اسلامی به ویژه فقه؛

• تبیین روشمند و صیانت هوشمندانه و روشمند از اسلام ناب و مکتب تشیع؛

• نظریه‌پردازی و تولید علم در حوزه‌های مختلف علوم اسلامی-انسانی؛

• تربیت نیروی انسانی برای رفع نیازهای دینی جامعه، نظام اسلامی و حوزه‌های علمیه؛

• تبیین، ترویج، تثبیت و تعمیق ارزش‌ها و معارف اسلامی در سطح ملی و فراملی؛

• پشتیبانی و حمایت از نظام اسلامی و هدایت در جهت تحکیم، تقویت و اعتلای آن؛

• تلاش جهت تحقق تمدن اسلامی براساس آیات قرآن کریم و آموزه‌های

مکتب اهل بیت علیهم‌السلام

آشنایی با نظام آموزشی حوزه

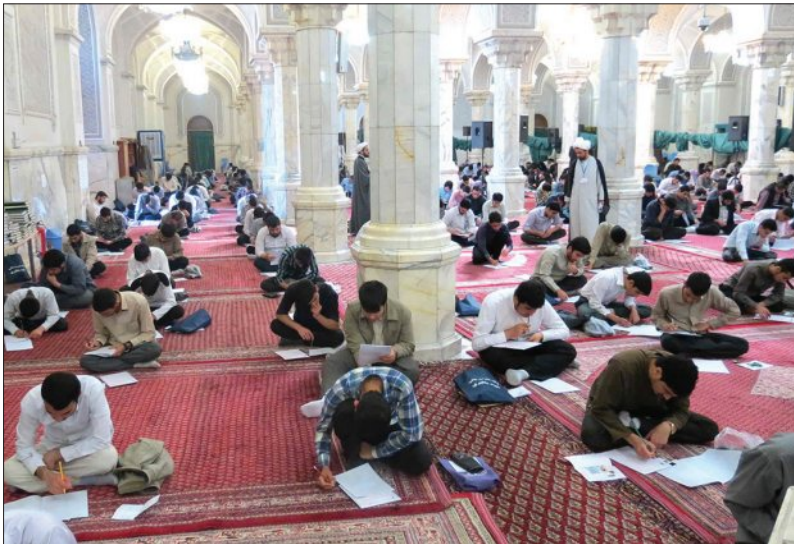
الف: مدیریت آموزشی مدارس علمیه

کلیه مدارس علمیه کشور، تحت اشراف شورای عالی حوزه‌های علمیه و مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه اداره می‌شوند. قوانین تحصیل در حوزه علمیه از سوی مرکز مدیریت حوزه پیشنهاد و پس از تصویب در جلسات شورای عالی حوزه، توسط مدیرحوزه‌های علمیه جهت اجرا به مدیریت‌های استانی ابلاغ می‌شود.

هرحوزه علمیه استانی به عنوان شعبه‌ای از مدیریت حوزه‌های علمیه، یک مدیریت مستقل استانی را در خود جای داده است و کلیه مدارس علمیه مستقر در آن استان، زیرمجموعه مدیریت استانی قرار می‌گیرند.

ب: ارزشیابی

دروس ارائه شده در نظام آموزشی حوزه به دو صورت کتبی و شفاهی ارزشیابی می‌شود. هر نیم‌سال تحصیلی، یک امتحان گرفته می‌شود و مجموع این دو ارزشیابی، نمره پایان سال کتبی طلبه را تشکیل می‌دهد. ارزشیابی شفاهی با هدف بررسی کیفی فراگیری دروس سطح یک، در پایان سال تحصیلی پایه سوم و ششم، دروس سطح دو در پایان سال تحصیلی پایه هفتم و نهم و دروس سطح سه، در پایان سال دهم انجام می‌شود. موفقیت در گذراندن هر پایه منوط به قبولی در مجموع ارزیابی‌های کتبی و شفاهی است.

ج. مدارک حوزوی

در نظام آموزشی هر طلبه پس از اتمام پایه شش (قبولی کتبی و شفاهی)، مدرک سطح یک (معادل کاردانی آموزش عالی)، پس از اتمام پایه ۹ (قبولی کتبی و شفاهی)، مدرک سطح دو (کارشناسی) و پس از اتمام پایه ده (قبولی کتبی و شفاهی) و تدوین پایان نامه، مدرک سطح سه (کارشناسی ارشد) دریافت می‌کند.

هم چنین کسانی که بخواهند مدرک سطح چهار حوزه را دریافت کنند با قبولی کتبی و شفاهی پایه ده و داشتن نمره قبولی مصاحبه علمی چهار سال درس خارج فقه و اصول، باید رساله علمی سطح چهار خود را تدوین کنند و پس از دفاع و کسب نمره قبولی در آن، موفق به اخذ مدرک علمی سطح چهار حوزه می‌شوند که معادل دکتری آموزش عالی کشور است.

ویژگی‌های تحصیل در حوزه

الف: انگیزش و تلاش

تحصیل در حوزه، تفاوت‌های بسیاری با تحصیل در دوره دبیرستان دارد. برای تحصیل در حوزه همانند تحصیل در دانشگاه و بلکه بیش از آن، علاوه بر این‌که به توانایی هوشی و ذهنی بالاتری نیاز هست، بلکه از نظر ویژگی‌های اخلاقی و شخصیتی نیز باید توانمند بود.

افرادی در این جا موفق ترند که از انگیزه صحیح طلبگی برخوردار باشند، تقوا، نظم و برنامه ریزی را سرلوحه کارشان قرار بدهند و برای رسیدن به اهداف بلند طلبگی شان، به طور شبانه روز و به سختی بکوشند و از تمام لحظه های عمر خود در این راه استفاده کنند.

برخلاف دبیرستان که دانش آموزان انگیزه های لازم برای فعالیت های درسی خود را از معلمان، دبیران و والدین می گیرند، در حوزه، طلاب در پی اهداف و آرزوهای خود هستند و به همین دلیل سطح آرزوها، خواسته ها، انگیزه ها و اهداف شخصی آنان، نقش تعیین کننده ای در رشد و پیشرفت شان دارد. در این زمینه، نقش انگیزه های درونی بسیار مهم است. طلابی که اهداف

روشنی دارند، به تحصیل در حوزه علاقه مندند و از خواندن دروس حوزوی لذت می‌برند. به دانستن، یادگرفتن و فهمیدن اشتیاق فراوان دارند و به سربازی و جانبازی در رکاب امام زمان علیه السلام عشق می‌ورزند. در مقایسه با کسانی که وارد حوزه شده‌اند تا درسی بخوانند و مدرکی بگیرند و در جایی مشغول به کار شده و امرار معاش کنند، به مراتب موفق‌ترند و از توانمندی و کارآمدی بسیار بالاتری برخوردارند.

ب. روش تحصیل

بر خلاف نظام آموزشی متداول که صرفاً معلم محور بوده و دانش‌آموز کم‌ترین نقش را در کلاس دارد، نظام آموزشی حوزه، تلفیقی از استاد و شاگرد محوری است. طلاب در انتخاب کلاس و استاد آزادند، نقش جدی در اداره کلاس دارند و درس‌ها به صورت تعاملی و پرسش و پاسخی پیش می‌رود.

برخلاف تحصیل در سایر مراکز آموزشی، طلاب قبل از حضور در کلاس، پیش مطالعه می‌کنند و بعد از کلاس نیز درباره آن چه که یاد گرفته‌اند، تحقیق و

مطالعه کرده و سپس با یکی دو نفر از دوستان هم‌کلاسی خود مباحثه می‌کنند. بنابراین، اهتمام جدی به بحث و مباحثه در هر درس و وجود نظام مباحثه گروهی که تا مراتب عالی علمی (درس خارج) ادامه می‌یابد، از امتیازات نظام آموزشی حوزه است.

تأکید بر فهم مطلب به جای حفظ کردن آن، حاکم بودن جو صفا و صمیمیت و اخلاص بر محیط‌های آموزشی و درسی و وجود رابطه اخلاقی، صمیمی و عاطفی بین استاد و شاگرد و ادای احترام شدید نسبت به اساتید از طرف شاگردان، از دیگر امتیازات این نظام آموزشی است.

ج. برنامه‌ها و فعالیت‌های غیردرسی

برخلاف نظام‌های رایج آموزشی، طلاب در بسیاری از مدارس علمیه، در کنار برنامه‌های درسی و آموزشی، در فعالیت‌های مختلف علمی، پژوهشی، تبلیغی، فرهنگی اجتماعی، هنری، خدماتی و امثال آن مشارکت دارند و

بخشی از اوقات غیر درسی خود را صرف این امور می‌کنند. برخی در شهرداری مدرسه فعالیت می‌کنند، برخی در اداره کتابخانه همکاری دارند، گروهی در واحد تبلیغات، بسیج یا دارالقرآن مدرسه به امور فرهنگی و تبلیغی و قرآنی مدرسه می‌پردازند، در اقامه نمازهای جماعت و برپایی مراسم مذهبی و جشن و سوگواری همراهی می‌کنند و... بدین ترتیب، طلبه‌ها بسیاری از این مهارت‌ها را تمرین کرده و در کنار رشد علمی و معنوی، سایر مهارت‌های مورد نیاز طلبگی خود را تقویت می‌کنند و خود را برای فعالیت‌های صنفی آینده خود آماده می‌کنند.

ویژگی‌های رشدی طلبه

با ورود دل‌بندتان به حوزه علمیه، یکی از مهم‌ترین اتفاقاتی که می‌افتد حرکت او به سوی استقلال و خوداتکایی است. با وجود این‌که وی هنوز به حمایت خانواده نیاز دارد؛ ولی در موارد متعددی به سوی استقلال در حال حرکت است و بسیاری از فعالیت‌هایی که پیش‌تر توسط شما والدین انجام می‌شد، اکنون توسط خود فرزند طلبه‌تان انجام می‌گیرد، از جمله: رفت‌وآمد بین شهری، خرید، شست‌وشوی لباس، پخت‌وپز، فعالیت‌های درسی، بهداشت فردی و سایر امور شخصی؛ و بدین ترتیب می‌آموزد که چگونه روی پای خود بایستد و به صورت مستقل برنامه‌ریزی و زندگی کند. شاید برای شما دشوار باشد که به یکباره همه این امور را به فرزندتان واگذار کنید و چه بسا به همین دلیل در این مدت نگرانی‌های زیادی سراغ شما بیاید.

از این به بعد نقش شما از کسی که بر همه کارها و رفتارهای فرزندش نظارت داشته و برخی از کارهای شخصی او را نیز انجام می‌داده، به یک راهنما و مشاور تغییر می‌کند. بنابراین به فرزندتان و نیز محیطی که واردش شده، اعتماد کنید؛ دیگر با او مثل یک کودک رفتار نکنید و اجازه دهید به تدریج روی پای خود بایستد و به سمت استقلال حرکت کند.

نکته دیگر این که محیط حوزه برخلاف بسیاری از محیط‌های آموزشی، محیطی است که تحول و رشد فکری، اعتقادی، معنوی، اخلاقی، رفتاری، عبادی، اجتماعی، سیاسی و... خیلی سریع‌تر از آن چه که انتظار می‌رود اتفاق می‌افتد. بنابراین به زودی با تغییرات جدی در ابعاد مختلف زندگی فرزندتان مواجه خواهید شد. بسیاری از عادت‌های پیشین او مثل کمیت و کیفیت غذا خوردن، خواب، پوشش، اصلاح سرو صورت و... تغییر می‌کند. بنابراین برای مواجه شدن با چنین روزهایی آماده باشید و از این تغییرات شگفت‌زده و یا نگران نشوید.

چشم انداز و افق پیش روی طلاب

الف: ادامه تحصیل:

طلاب پس از این که مراحل مقدماتی تحصیلی را طی پنج تا شش سال به اتمام رساندند، می توانند در مراکز تخصصی حوزه^۱ شرکت کرده و در رشته مورد علاقه شان ادامه تحصیل بدهند. این مراکز عبارتند از:

۱. مرکز تخصصی فقه و اصول؛

۲. مرکز تخصصی کلام (با گرایش مذاهب اسلامی، مهدویت و امامت)؛

۳. مرکز تخصصی تبلیغ؛

۴. مرکز تخصصی امام خمینی ره (رشته مشاوره اسلامی)؛

۱. البته بیش تر مراکز تخصصی حوزه در قم مستقر هستند و تعدادی کمی از این رشته های تخصصی در برخی از حوزه های علمیه شهرستان ها راه اندازی شده اند.

۵. مرکز تخصصی قضا؛
۶. مرکز تخصصی تفسیر و علوم قرآن؛
۷. مرکز تخصصی علوم حدیث؛
۸. مرکز تخصصی فلسفه اسلامی؛
۹. مرکز تخصصی تاریخ اسلام؛
۱۰. مرکز تخصصی اخلاق و تربیت اسلامی؛
۱۱. مرکز تخصصی تربیت مبلغ حج؛
۱۲. مرکز تخصصی شیعه‌شناسی؛
۱۳. مرکز تخصصی مطالعات اسلامی؛
۱۴. مرکز تربیت مدرس حوزه و... .

هم‌چنین، مراکز و مؤسسات جانبی حوزوی دیگری نیز در قم وجود دارد که طلاب می‌توانند در یکی از رشته‌های علوم انسانی مثل روان‌شناسی، علوم تربیتی، جامعه‌شناسی، اقتصاد، مدیریت، حقوق، علوم سیاسی، تاریخ و... ادامه تحصیل بدهند.

ب. اشتغال:

تعداد زیادی از طلاب پس از کسب دانش و مهارت لازم، معمولاً در یکی از شغل‌ها و فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی مشغول به کار می‌شوند و در کنار انجام رسالت طلبگی خود، هزینه‌های زندگی‌شان را نیز تأمین می‌کنند. این مشاغل را در پنج بخش آموزشی، پژوهشی، تبلیغی، فرهنگی و اجرایی می‌توان طبقه‌بندی کرد. هر طبقه نیز دارای زیرمجموعه‌های متعددی است؛ برای مثال:

مشاغل تبلیغی شامل فعالیت‌های زیر می‌شود:

۱. روحانی طرح هجرت بلند مدت و کوتاه مدت (مناسبتی) در مساجد، تکایا، حسینیه‌ها و اماکن زیارتی، بقاع متبرکه و اردوگاه‌های تفریحی، فرهنگی و تربیتی (شهرها و روستاهای سراسر کشور)؛

۲. پاسخ‌گویی اینترنتی، تلفنی، کتبی، حضوری در مراکز مختلف پاسخ‌گویی به سؤالات و شبهات دینی؛

۳. تبلیغ کوتاه مدت و میان مدت در نهادهای دولتی، نیروهای مسلح، زندان‌ها و...؛

۴. روحانی کاروان (معین و روحانی کاروان حج و عمره، روحانی کاروان عتبات عالیات عراق و سوریه، روحانی کاروان مناطق جنگی، اردوها و...)

۵. تبلیغ تخصصی کودک و نوجوان، دانش‌آموزی (ابتدایی، راهنمایی و

دیرستان) و دانشجویی (دانشگاه‌ها و خوابگاه‌های دانشجویی و...);

۶. تبلیغ خارج از کشور (کوتاه مدت و مناسبی، بلند مدت، ناظر ذبح شرعی، ...);

۷. تبلیغ چهره به چهره (در ورزشگاه‌ها، متروها، فرودگاه‌ها، ترمینال‌های

مسافرتی، نمایشگاه‌های بین‌المللی، پارک‌ها، شهرهای بازی، تفرجگاه‌ها و...);

۸. تبلیغ در قالب گروه‌های جهادی تبلیغی.

فعالیت‌های آموزشی که شامل موارد ذیل است:

۱. تدریس در حوزه‌های علمیه (از ادبیات تا خارج فقه و اصول، رشته‌های

تخصصی حوزوی و...، حوزه‌های علمیه برادران، خواهران و سفیران هدایت);

۲. تدریس در دانشگاه‌ها (معارف اسلامی، دروس تخصصی در رشته‌های

مختلف علوم انسانی اسلامی، مثل فلسفه و کلام، تاریخ اسلام، تفسیر و

علوم قرآنی، نهج البلاغه، علوم حدیث، ادبیات فارسی و عرب، علوم

تربیتی، اخلاق، روان‌شناسی، جامعه‌شناسی، اقتصاد، مدیریت و...؛

۳. تدریس در آموزش و پرورش (به عنوان معلم، دبیر، مربی پرورشی یا مشاور تحصیلی)؛

۴. تدریس در نیروهای مسلح (دانشگاه‌ها و دانشکده‌های نظامی و انتظامی، به عنوان مربی عقیدتی و سیاسی، مربی قرآن و مربی دوره‌های پودمانی در آموزشگاه‌ها و...)

۵. تدریس در سایر مراکز آموزشی (آموزشگاه‌های خصوصی و...)

۶. آموزشی-تربیتی: مشاوره (تربیتی، اخلاقی، روان‌شناختی، خانواده، تحصیلی، ...).

فصل دوم:

مشکلات و محدودیت‌ها

در این فصل می‌خوانید:

۱. مشکلات ناشی از دشمنی مخالفان و دشمنان اسلام و روحانیت

۲. مشکلات شایع تحصیلی

۳. مشکلات شایع روحی. روانی و ارتباطی

مشکلات ناشی از دشمنی مخالفان و دشمنان اسلام و روحانیت

پیامبران الهی در راه انجام وظیفه خود، از سوی دشمنان خود مشکلات فراوانی تحمل کردند؛ ولی هیچ‌گاه تراکم این مشکلات آنان را از میدان بیرون نکرد؛ مشکلاتی مانند:

* انواع ناسزاها و توهین‌ها؛ دیوانه، شاعر، جادوگر، کاهن، احمق، دروغ‌گو، متکبر، گستاخ، گمراه، حيله‌گر، مفسد، خرابکار، متکبر، برتری‌جو و...
* گونه‌های مختلف تمسخر و بی‌اعتنایی: فال بد زدن و عامل بدبختی دانستن،

۱. خداوند متعال در قرآن کریم می‌فرماید: «وَكذَّبِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْإِنسِ وَالْجِنِّ...»؛ و بدین‌گونه برای هر پیامبری دشمنانی از شیاطین انس و جن برگماشتیم... (انعام، آیه ۱۱۲) و «وَكذَّبِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ وَكُنِيَ بِرَبِّكَ هَادِيًا وَنَصِيرًا»؛ و ما این‌گونه برای هر پیامبری دشمنی از گناهکاران قرار دادیم و پروردگارت برای راهنمایی و حمایت تو کافی است. (فرقان، آیه ۳۱)

تکذیب، تهدید به تبعید و اخراج، تهدید به شکنجه، تهدید به سنگسار، مخالفت صریح و لجبازی، آزار، ریختن زباله و خاکستر، سنگ باران و... .
 درگیری میان پیامبران خدا و مخالفان آنان به درازای تاریخ خلقت انسان سابقه دارد و همیشه دو جبهه حق و باطل در تقابل مستمر بوده‌اند و حامیان ارزش‌ها، پاکی‌ها و فضیلت‌ها در معرض مخالفت و بدخواهی بوده‌اند. با این حال همه انبیاء و اوصیاء (علیهم‌السلام) و اصحاب ایشان مأمور به صبر و مقاومت بودند.^۱ بنابراین، روحانیت که میراث‌دار رسالت انبیا (علیهم‌السلام) است باید از ابتدا آماده همه این مشکلات باشد.

روحانیت شیعه در طول این تاریخ بلند، با وجود همه این دشمنی‌ها و بدخواهی‌ها، روحانیت شیعه هیچ‌گاه دل‌سرد و محزون نگردیده است. انواع صبر و شکیبایی زیبا در برابر تهمت‌ها، ناسزها، جسارت‌ها و مخالفت‌ها در راه تحقق آن هدف بزرگ، کم‌ترین درسی است که کاروان روحانیت از قافله سالاران خود، انبیا و اولیا (علیهم‌السلام) آموخته است. تحمل این مشکلات و شکیبایی در مقابل این ناملایمات، کمترین وظیفه‌ای است که در شرایطی چنین بردوش عالمان راستین و پیروان جبهه حق و فضیلت است و این امر محکم الهی به پیامبر خدا و همه پیروان او است که:

۱. «إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ»؛ به یقین کسانی که گفتند: «پروردگار ما خداوند یگانه است!» سپس استقامت کردند، فرشتگان بر آنان نازل می‌شوند که: «نترسید و غمگین مباشید، و بشارت باد بر شما به آن بهشتی که به شما وعده داده شده است!» (فصلت، آیه ۳۰)

فَأَسْتَقِمُّ كَمَا أُمِرْتُ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ (هود، ۱۱۲):

پس، همان‌گونه که دستور یافته‌ای ایستادگی کن و هر که با تو توبه کرده [نیز چنین کند]، و طغیان مکنید که او به آنچه انجام می‌دهید بیناست. بنابراین، شما پدر و مادر گرامی! ضمن آگاهی مستمر از بروز این مشکلات احتمالی، فرزندان را همواره به صبر و استقامت در برابر فتنه‌انگیزی‌ها و بدخواهی‌های دشمنان اسلام و انقلاب و روحانیت سفارش کرده و مژده پیروزی و موفقیت دهید و تا جایی که می‌توانید از وی در برابر این نامالایمات پشتیبانی نمایید.

مشکلات شایع تحصیلی

ممکن است فرزند شما از کلاس هشتم (سیکل) وارد حوزه شده باشد. گرچه در این مقطع سنی، فرزندتان می‌تواند با فراغت خاطر بیش‌تر و دغدغه کم‌تر به تحصیل دروس حوزوی بپردازد و در سنین ۲۳-۲۵ سالگی دوره مقدماتی را تمام کند و نیز از لحاظ سن و رشد، زمینه بیش‌تر و بهتری برای رشد اخلاقی و معنوی وی فراهم است؛ اما لازم است بدانید که یادگیری و درک برخی از دروس حوزه برای این سنین کمی دشوار است و ممکن است پس از مدت کوتاهی از شروع سال تحصیلی، فرزندتان به جهت فشار ناشی از حجم زیاد درس‌ها و سختی آن‌ها، دچار افت تحصیلی و در نتیجه احساس ناامیدی، درماندگی و اضطراب بشود. اگر در چنین شرایطی از وی حمایت نشود ممکن است در انگیزه تحصیلی او ضعف و سستی به وجود آید و از انتخاب خود سرخورده گشته، از حوزه بیرون برود.

مشکلات شایع روحی، روانی و ارتباطی

۱. دلتنگی ناشی از دوری از خانواده

برای بسیاری از طلبه‌ها، ورود به حوزه، اولین تجربه دوری و جدایی از خانواده است. حتی آن‌هایی که در شهر خود تحصیل می‌کنند، نیز ممکن است تا به حال به این اندازه از خانواده دور نبوده باشند. به ویژه دوری از خانواده برای طلاب و ورودی جدیدی که در شهر دیگری تحصیل می‌کنند، بسیار دشوارتر از سایر طلاب خواهد بود.

فرزند شما از کانون پرمهر و محبت و گرم خانواده و به ویژه والدین جدا شده و پای در جایی گذاشته که فضا، درس‌ها، آدم‌ها و سبک زندگی و معاشرت

آن‌ها با تجربه‌های پیشین او تا حدودی متفاوت است. طبیعی است که در چنین شرایطی و در چنین محیط ناآشنایی به ویژه در روزها و هفته‌های اول، نوعی استرس، دلتنگی و غم سراغ فرزندتان بیاید. حتی این دلتنگی را شما و سایر اعضای خانواده نیز تجربه می‌کنید و جای خالی فرزندتان بر سر سفره، در مهمانی‌ها و... تا مدتی دیده می‌شود. احساس غم در این شرایط طبیعی است؛ ولی باقی ماندن در این غم کار بسیار اشتباهی است.

در این مواقع، آن‌ها به ارتباط و تماس با والدین خود به شدت نیاز دارند. بنابراین وجود ارتباط با خانواده، می‌تواند تا حد زیادی آثار این استرس و دلتنگی ورود به حوزه را کاهش دهد. سعی کنید به صورت‌های مختلفی با فرزند طلبه خود ارتباط داشته باشید. نوع ارتباط نیز بستگی به امکانات شما دارد و هر نوع ارتباطی مغتنم است: مرخصی گرفتن فرزندتان، سرزدن حضوری خودتان، تماس‌های تلفنی و پیامکی، نامه‌نگاری و...

گرچه این رفت‌وآمدها و نیز تماس‌های تلفنی مکرر در هفته‌های اول، تا حدودی طبیعی است و نباید زیاد سخت گرفت؛ ولی باید مراقب باشید که آسیبی به وضعیت درسی و تربیتی فرزندتان وارد نکند و برنامه‌های آموزشی و تربیتی مدرسه را مختل نسازد.

بنابراین بهتر است به تدریج او را از این کار بازداشته و دفعات رفت‌وآمد او و خودتان را کاهش دهید تا میزان وابستگی‌ها کم‌تر شده و فرزندتان بتواند با شرایط جدید انس بگیرد.

۲. از دست دادن انگیزه طلبگی

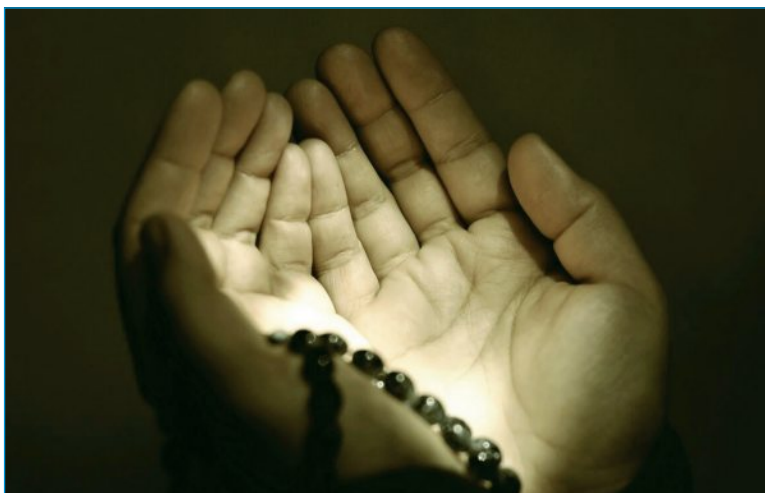
برخی از طلابی که در سنین پایین وارد حوزه می‌شوند، بعد از مدتی ممکن است به این نتیجه برسند که ورودشان به حوزه، بدون آگاهی لازم و برپایه شور نوجوانی و هیجانات و عواطف بوده است و از انتخاب خود پشیمان بشوند. شما خوب می‌دانید که رها کردن طلبگی و خروج از حوزه می‌تواند چه پیامدهای روحی و روانی و اجتماعی سنگینی هم برای فرد و هم برای خانواده وی داشته باشد! البته عوامل مختلف دیگری، مثل ضعف مدیریتی و آموزشی مدرسه، دوستان و... هم می‌تواند در از دست دادن انگیزه طلبگی تأثیرگذار باشد.

بنابراین پیوسته مراقب انگیزه طلبگی فرزندان باشید و در ایجاد شوق و انگیزه و ارائه بینش و آگاهی لازم نسبت به فرزندان از هیچ کمکی دریغ نکنید. برانتخاب دوست، هم مباحثه و هم حجره‌ای فرزندان از دور نظارت داشته باشید و با ارتباط مستمر با مدرسه و در صورت لزوم با تغییر مدرسه فرزندان و انتقال وی به یک مدرسه خوب، از بروز چنین آسیب‌هایی پیش‌گیری کنید.

۳. دوستی‌های افراطی

دوست و دوست‌یابی از نیازهای طبیعی زندگی است، اما آن چه مهم است این‌که باید همچون دیگر جنبه‌های زندگی، اعتدال و میانه‌روی در آن رعایت شود. خلأهای عاطفی ناشی از دوری از خانواده ممکن است موجب شکل‌گیری دوستی‌های افراطی در فرزندان شود. البته این احساسات و دلبستگی‌ها به

علت‌های مختلف دیگری، از جمله نبود رابطه صمیمانه بین فرد با خانواده، کمبود محبت، یا فشارهای درسی و... نیز ممکن است شکل بگیرد. علاقه و وابستگی به دوستان، تا وقتی که موجب اختلال در برنامه زندگی و کاری انسان، مزاحمت با حقوق والدین، مشغولیت ذهنی، ضعف اراده، عدم اعتماد به نفس و ضعف ایمان نگردد، اشکالی ندارد؛ ولی زیاده‌روی و افراط در آن موجب بروز مشکلاتی مانند از دست دادن تمرکز، اتلاف وقت و عمر، افسردگی و اضطراب، از دست دادن سایر دوستان و حتی گاهی از دست دادن خانواده، افت تحصیلی و علمی و... خواهد شد.

برای پیش‌گیری از وقوع چنین پدیده‌ای، فرزندان را به تقویت رابطه خود با خداوند، گسترش روابط اجتماعی و برقراری ارتباط صمیمانه با دوستان متعدد، نظم و برنامه‌ریزی، دوری از بیکاری و اتلاف وقت، تلاش برای استفاده بهینه از عمر و... دعوت کنید. رابطه عاطفی خود را با فرزندان

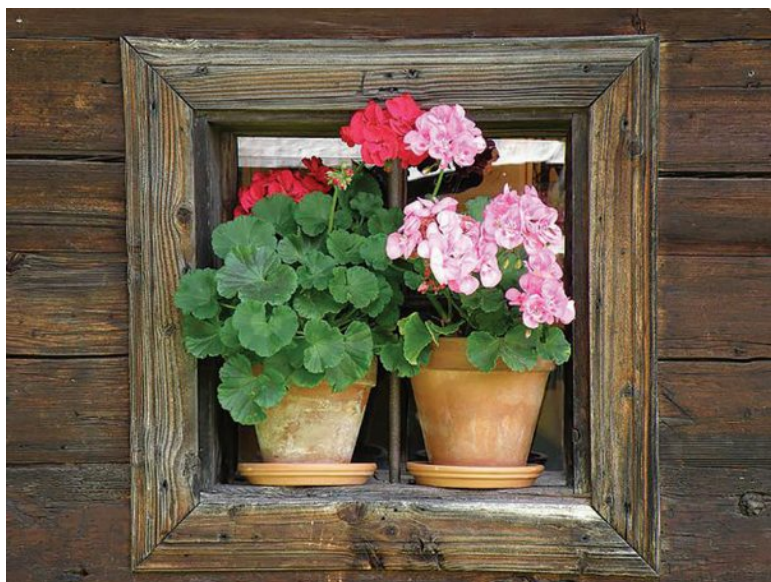
تقویت کرده و ارتباط چهره به چهره خودتان را با او حفظ کنید (با سرکشی به وی و خواستن از او که در دوره‌های زمانی مشخصی به منزل سربرزند) و از پیامدهای دوستی‌های افراطی آگاهش سازید.

۴. مشکل ارتباط با خانواده و بستگان

برخی از طلبه‌ها در مراحل اول تحصیل مقدمات، ممکن است در رفتار با بستگان رفتارهای افراطی داشته باشند؛ مثلاً ارتباط خود را با دوستان قبلی خود یا جوانان فامیل قطع کنند به این بهانه که آن‌ها مسایل شرعی را رعایت نمی‌کنند، غیبت می‌کنند و... برخی‌ها با خانواده خود مشکل پیدا می‌کنند؛ مثلاً به پدر خود ایراد می‌گیرند که چرا خمس و زکات نمی‌دهی؟ لذا مال و زندگی خانواده خود را شبیه‌ناک دانسته و حتی ممکن است در خانه، چیزی هم نخورند یا از دست والدین هدیه‌ای را قبول نکنند، یا به برادر و خواهر خود مدام اشکال می‌گیرند که چه قدر شماها لایالی هستید و مسائل شرعی را رعایت نمی‌کنید. برخی دیگر از طلاب، رفت و آمد خود را با فامیل به دلیل داشتن ماهواره، بدحجاب بودن دخترانشان، خمس ندادن و... کم کرده یا قطع می‌کنند.

در این‌گونه موارد، شما والدین گرامی با درک حساسیت‌ها و دغدغه‌های فرزندان و تحسین او به علت اهتمام به امور شرعی و این‌که داشتن دغدغه اصلاح اطرافیان بسیار خوب است، می‌توانید با ظرافت‌ها و لطایفی، از افراط و تفریط فرزند خود جلوگیری کنید.

به فرزند خود بیاموزید که اولین رسالت انبیاء علیهم‌السلام اصلاح اطرافیان خود بوده؛

ولی با این حال، آنان هیچ وقت ارتباطشان را با بستگان خود قطع نکردند. پس بهتر است رفت‌وآمدها با شیب ملایمی ادامه داشته باشد تا با گذشت زمان آن‌ها تحت تأثیر حسن رفتار فرزندان به اسلام و روحانیت علاقه‌مند شوند و به تدریج مسایل شرعی و دینی خود را یاد گرفته و بدان عمل کنند. ضمن این‌که ممکن است اشکالاتی که فرزندان مطرح می‌کند، درست و به‌جا باشد، در این صورت باید بکوشید تا جایی که ممکن است زندگی خود را با مسیر زندگی طلبگی فرزندان همسو کنید و شاید لازم باشد در بعضی امور تجدید نظر کنید و نسبت به رعایت مسایل شرعی بیشتر از گذشته همت گمارید.

فصل سوم:

پیشنهادهایی برای والدین

در این فصل می‌خوانید:

- برخی تغییرات را از خودتان شروع کنید
- به فرزند طلبه خود افتخار کنید
- به فرزند طلبه خود، بیشتر اهمیت دهید
- با مدرسه ارتباط مستمر داشته باشید
- از پیشرفت تحصیلی و اخلاقی فرزندان بپرسید
- اسباب آرامش روانی و تمرکز ذهنی فرزندان را فراهم کنید
- مواظب تغذیه و وضعیت جسمانی وی باشید
- تا مدتی از نظر مالی هوای فرزندان را داشته باشید
- از گذران روزهای تعطیلی و اوقات فراغت او بپرسید
- در مشکلات و سختی‌ها در کنار فرزندان باشید
- بعضی از مهارت‌های ضروری را به او یاد دهید

۱. برخی تغییرات را از خودتان شروع کنید

چنان‌که پیش‌تر نیز گفته شد، با ورود فرزندان به حوزه، شاهد تغییرات زیادی در زندگی خود و فرزندان خواهید بود. بنابراین خود را برای این تغییرات آماده کرده و بلکه برخی از تغییرات را از همین الآن از خودتان شروع کنید تا در آینده بهتر بتوانید با تحولات رشدی فرزندان کنار بیایید.

پدر، مادر، برادر، خواهر، خویشاوندان و حتی دوستان طلبه، هر یک تا حدودی منتسب به اویند و به اندازه همین انتساب، در معرض نگاه جامعه و مورد انتظارات خاصی قرار دارند؛ مثلاً پذیرفته نیست که خواهر یا مادر طلبه حجاب واجب شرعی را به درستی رعایت نکند یا از لباس‌ها و ظواهر خاصی برخوردار باشند. خدای متعال در قرآن کریم این مسئولیت بیش‌تر را برای خویشاوندان پیامبر اکرم ﷺ این‌گونه گوشزد می‌کند:

ای زنان پیامبر! هر یک از شما که گناه آشکاری انجام دهد، عذاب او دو برابر خواهد بود و این بر خدا آسان است. و هر یک از شما که خدا و رسولش را پیوسته فرمان برد و عمل شایسته انجام دهد، پاداشش را دو برابر خواهیم داد و برای او روزی ارزشمندی آماده ساخته‌ایم. ای زنان پیامبر! شما مانند سایر زنان نیستید!

بنابراین، شما دیگر پدر و مادر دیروزی نیستید و با طلبه شدن فرزندان، مسئولیت‌های جدیدی متوجه شما شده است. شما والدین سرباز امام زمان ﷺ هستید. بکوشید سبک زندگی و رفتارهای خود را هر روز بیش‌تر و بهتر از گذشته، در مسیر رضای حضرتش قرار دهید.

۱. «يُنْسَاءَ النَّبِيِّ مَنْ يَأْتِ مِنْكُنَّ بِفَحْشَةٍ مُّبِينَةٍ يَصْأَفْ لَهَا الْعَذَابُ ضِعْفَيْنِ وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا * وَ مَنْ يَقْتُلْ مِنْكُنَّ لِلَّهِ وَ رَسُولِهِ وَ تَعَمَّلَ صَالِحًا نُؤْتِمَّا أَجْرَهَا مَرَّتَيْنِ وَ أَعْتَدْنَا لَهَا رِزْقًا كَرِيمًا * يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ لَسْتُنَّ كَأَحَدٍ مِّنَ النِّسَاءِ...» (احزاب، آیات ۳۰ تا ۳۲).

اگر تا حالا، خیلی نسبت به نماز، روزه، خمس و سایر امور شرعی حساس نبودید، با بستگان و دوستان غیر مقید به مسایل مذهبی رفت و آمد داشتید و... ، از این به بعد سعی کنید رویکرد خود را اصلاح نمایید و پا به پای رشد علمی و معنوی و اخلاقی فرزندتان، شما هم رشد کنید. رساله عملیه مرجع تقلیدتان را بخوانید و برخی از کتاب‌های دینی و اعتقادی را خریده و مطالعه کنید.

۲. به فرزند طلبه خود افتخار کنید

پیامبر اعظم اسلام ﷺ به امیرمؤمنان علیه السلام فرمودند: «اگر خداوند یک نفر را به دست توهیدایت کند، از آن چه خورشید بر آن می‌تابد، بهتر است.»^۱

امام صادق علیه السلام فرمودند: «هرگاه خداوند خیر و صلاح بنده‌ای را بخواهد، او را با دین خود عمیق آشنا می‌کند.»^۲

۱. «لَئِنْ يَهْدِيَ اللَّهُ بِكَ رَجُلًا وَاحِدًا خَيْرٌ لَّكَ مِمَّا طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ» (مجلسی، بحار الانوار، ج ۳۲، ص ۴۴۸).

۲. عن ابی عبدالله علیه السلام قال: «إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدٍ خَيْرًا فَفَقَّهَهُ فِي الدِّينِ» (کلینی، الکافی، ج ۱، ص ۷۷).

در حدیث شریف دیگری حضرت فرمودند: «چون روز قیامت فرا رسد، خداوند اولین و آخرین مخلوقات را در یک سرزمین گرد می‌آورد و ترازوها بر قرار می‌گردد، سپس خون شهیدان با مرکب قلم عالمان سنجیده می‌شود؛ پس ممداد عالمان از خون شهیدان سنگین‌تر می‌شود»^۱ و نیز فرمودند: «فرشتگان، با خشنودی بال‌هایشان را برای جوینده علم می‌گسترانند...»^۲ ...

و ده‌ها روایت دیگر در این زمینه که ارزش علم و عالم دینی را بیان می‌کند. اکنون که فرزند شما در جرگه کسانی وارد شده که مورد ستایش و تمجید پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و ائمه معصومین عَلَيْهِمُ السَّلَامُ واقع شده‌اند، انتخاب او را پاس داشته و به داشتن چنین فرزند موقعیت‌شناسی افتخار کنید.

و البته پدر و مادر گرامی! به خودتان نیز افتخار کنید که سربازی را برای اسلام و امام زمان عَلَيْهِ السَّلَامُ تربیت کرده‌اید.

۳. به فرزند طلبه خود، بیش‌تر اهمیت دهید

همه فرزندان - دختر و پسر - عزیز و نورچشم پدر و مادرند و باید با آن‌ها به نیکی و عدالت رفتار کرد. گرچه مراقبت و حمایت از تک‌تک بچه‌ها تکلیفی همیشگی بردوش والدین است، اما فرزندی که وارد حوزه شده، به توجه و رسیدگی بیش‌تری نیاز دارد. چرا؟

۱. «إِذَا كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ جَمَعَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ النَّاسَ فِي ضَعِيدٍ وَاحِدٍ وَوَضَعَتِ الْمَوَازِينُ فَتُوزَنُ دِمَاءُ الشُّهَدَاءِ مَعَ مِدَادِ الْعُلَمَاءِ فَيَرْجَحُ مِدَادُ الْعُلَمَاءِ عَلَى دِمَاءِ الشُّهَدَاءِ» (مجلسی، بحارالانوار، ج ۲، ص ۱۴، ح ۲۶).

۲. «إِنَّ الْمَلَائِكَةَ لَتَضَعُ أَجْنِحَتَهَا لِطَالِبِ الْعِلْمِ رِضًى بِهِ» (کلینی، الکافی، ج ۱، ص ۳۴).

- چون او راهی بس دشوار و طولانی انتخاب کرده؛
- چون او طالب علم دین است و در آینده‌ای نه چندان دور، مسئولیت سنگین تبلیغ دین را بردوش خواهد کشید؛
- زیرا او به زودی لباس پر مسئولیت روحانیت را که لباس پیامبر ﷺ است، به تن خواهد کرد؛
- چون او الگوی اخلاقی و عملی مردم خواهد بود و مردم او را نماینده و نمایاننده اسلام خواهند دید؛
- چراکه او فردا پاسخ‌گوی پرسش‌های فقهی، عقیدتی، معارفی و گره‌گشای بسیاری از مشکلات مردم خواهد بود و باید چنان توجه کرد که اهمیت درس خواندن خود را بداند و اهتمام و پشتکار بیشتری از خود نشان دهد.
- زیرا از این به بعد، او دیگر تنها فرزند شما نیست، بلکه او فرزند حوزه و میهمان سفره پربرکت حضرت ولی عصر علیه السلام است.

از این رو با رسیدگی و حمایت بیش‌تر و با همراهی و همکاری مدیر و مربیان فرزندان در مدرسه علمیه، او را برای انجام چنین رسالت بزرگ و مهمی آماده کنید و در این راه از هیچ کوششی دریغ نفرمایید.

۴. با مدرسه ارتباط مستمر داشته باشید

والدین گرامی! اگر تاکنون پیش نیامده یا نخواستید در گذشته به مدرسه فرزندان سرزنید، اما اکنون که به اهمیت و ارزش انتخاب راه او آگاه شدید، بکوشید و برنامه‌ریزی کنید هر چند وقت یک‌بار به مدرسه فرزند خود سرزنید و ضمن آشنایی با محیط، مدیر، استادان و دوستان وی، با جدیت پی‌گیر پیشرفت تحصیلی و تربیتی فرزندان باشید.

سرکشی شما به مدرسه، مایه دلگرمی مسئولان مدرسه و پشت‌گرمی فرزندان و به معنای تأیید و حمایت شما از وی و تشویق او به ادامه تحصیل خواهد بود و در کنار آن، نسبت به مشکلات مدرسه، دغدغه‌ها و نگرانی‌های فرزندان آگاه خواهید شد.

بسیاری از مدارس علمیه با موانع و مشکلات متعددی درگیرند و هر یک از شما والدین ممکن است توانمندی‌ها و مهارت‌ها و امکاناتی در اختیار داشته باشید که بتوان از این ظرفیت‌ها برای حل بسیاری از مسائل و مشکلات مدرسه کمک گرفت. بنابراین با ارتباط مستمر خود با مدرسه فرزندان، هرآنچه در توان دارید در بهبود وضعیت هم مدرسه و هم فرزندان دریغ نکنید. به طور قطع، این کار موجب رضایت آقا امام زمان علیه السلام بوده و برکات فراوانی را در زندگی شما در پی خواهد داشت.

۵. از پیشرفت تحصیلی و اخلاقی فرزندان بپرسید

هرگز گمان نکنید که با ورود فرزندان به حوزه علمیه، مسئولیت تربیتی شما پایان یافته است و بنابراین او را به امان خدا و به امید مدیر و اساتید مدرسه رها کنید! بلکه چنان که مکرر گفته شد در وضعیت کنونی، مسئولیت شما دو چندان شده و بیش از گذشته باید نگران رشد علمی و اخلاقی فرزندان باشید. یادگیری دروس سال‌های اول حوزه، بسیار مهم بوده و نقش اساسی در پیشرفت و موفقیت طلبه در سال‌های آینده ایفا می‌کند. این دروس به‌ویژه برای ورودی‌های سیکل اندکی دشوارتر از دیپلمه‌ها است، بنابراین نسبت به وضعیت تحصیلی فرزند حساس و پی‌گیر باشید و پیوسته در تقویت انگیزه طلبگی او بکوشید.

هم‌چنین، از دوستان، هم‌مباحثه‌ای و هم‌اتاقی‌های فرزندان جویا شوید

و بر وضعیت اخلاقی و تربیتی فرزندان هم در مدرسه و هم اوقاتی که به منزل می‌آید، نظارت مستمر داشته باشید. خودسازی و تهذیب نفس، اولین و مهم‌ترین اولویت برنامه کاری یک طلبه است و به فرموده حضرت امام خمینی ره «تحصیل این علوم در واقع مقدمه تهذیب نفس و تحصیل فضایل، آداب و معارف الهیه می‌باشد.»^۱ یا «از شما توقع است که وقتی از مرکز فقه رفتید، خود مهذب و ساخته شده باشید، تا بتوانید مردم را بسازید و طبق آداب و دستورات اخلاقی اسلامی آنان را تربیت کنید. اما اگر خدای نخواستہ در مرکز علم خود را اصلاح نکردید، معنویات کسب ننمودید، به هر جا که بروید العیاذ باللہ، مردم را منحرف ساخته، به اسلام و روحانیت بدبین خواهید کرد.»^۲

اگر پس از مدتی، تغییر قابل توجه و روبه رشدی در اخلاق و رفتار فرزندان مشاهده نکردید و دیدید که هم‌چنان بعضی از رفتارهای نامناسب گذشته خود را تکرار می‌کند و رفتارهای خلاف شأن طلبگی از او سر می‌زند، این مسأله را به عنوان هشدار تلقی کرده و در جست‌وجوی دلایل آن باشید. با صحبت با مدیر مدرسه و اساتید وی در پی کشف ریشه این مشکل باشید و با همکاری مدرسه در صدد رفع آن برآیید.

۶. اسباب آرامش روانی و تمرکز ذهنی فرزندان را فراهم کنید

حضور مستمر در کلاس‌ها، جدیت و پشت‌کار در درس خواندن، کوشش برای فهمیدن، مطالعه و مباحثه منظم، انجام خوب و به‌موقع وظایف،

۱. امام خمینی ره، جهاد اکبر.

۲. همان منبع.

عبادت و راز و نیاز با خداوند و... از عوامل موفقیت یک طلبه به شمار می‌رود. طلبه‌ای که از لحاظ روحی و ذهنی آرامش داشته باشد، می‌تواند با تمرکز کافی درس بخواند و پله‌های موفقیت را یکی پس از دیگری پیماید. طبیعی است وقتی مسأله‌ای این آرامش را به هم بریزد و تمرکز فرد را از بین ببرد، آن‌گاه پیشرفت تحصیلی و معنوی او مختل خواهد شد.

مشکلات و اختلاف‌های خانوادگی، رفت‌وآمدهای زیاد فرزند به منزل و درگیری بیش از حد او با مشکلات خانواده، درگیر کردن فرزند با کارهای غیردرسی، بیماری، داشتن انتظارات فراتر از ظرفیت، اجبار به اشتغال پاره‌وقت و امثال این‌ها می‌تواند موجب سلب آرامش و ناکامی گردد.

سعی کنید فرزندان را از مسایل و مشکلات خانوادگی دور نگه دارید. این‌که به طور مداوم از مشکلات خانوادگی به او بگویید و او را در جریان مسائل و بحران‌هایی بگذارید که چندان ربطی به وی ندارد، نتیجه‌ای غیر از این که بی‌جهت ذهنش را مشغول کرده و مشکل تحصیلی و روانی برای طلبه به بار آید، نخواهد داشت.

بنابراین بکوشید او را زیاد با مشکلات خودتان درگیر نکنید و اگر خدای نکرده مشکل جسمی و بیماری برایش پیش آمد، برای درمان و بهبودی او اقدام کنید و با ایجاد فضایی آرام و بدون تنش، او را برای فردایی مهم و پرمسئولیت آماده نمایید.

۷. مواظب تغذیه و وضعیت جسمانی وی باشید

طلبه نوجوان و جوانی که وارد حوزه علمیه می‌شود، در اوج رشد جسمانی و روانی خود است. در این سن، تغذیه سالم برای رشد جسمی و پیشرفت تحصیلی وی بسیار اهمیت دارد. جوانی که هر روز با غذاهای متنوع و گوارای مادر تغذیه می‌کرد، در حوزه اغلب از چنین غذاهای متنوع و کافی برخوردار نیست. گاهی هم ممکن است تحت تأثیر برخی از اساتید یا دوستانش در برنامه‌های خودسازی، دچار افراط و تفریط بشود و بخواهد کمتر غذا بخورد. بنابراین در اوایل طلبگی، ممکن است شاهد ضعف جسمانی فرزندان باشید. در این هنگام، بهتر است از فرزند درباره برنامه‌های غذایی روزانه و

مقدار مصرف آن بپرسید و اگر متوجه شدید که غذاها کیفیت لازم را ندارد یا او کمتر از نیاز جسمانی‌اش غذا می‌خورد، راهنمایی‌اش کنید و دوردور مراقبش باشید. ایام مرخصی از لحاظ غذایی بیشتر به فرزندان رسیدگی

کرده و سعی کنید از غذاهای مقوی و با کیفیت استفاده کنید. برای صبحانه‌اش می‌توانید انواع مرباها را تهیه کنید تا با خود به مدرسه ببرد و... البته در این کار نباید زیاده‌روی کرد و او را لوس بار آورید.

کم‌خوری و پرخوری در این دوره سنی حساس، هر دو زیان‌بار بوده و مانع پیشرفت تحصیلی است. به فرزند خود یادآوری کنید که به اندازه بخورد، به موقع استراحت کند، برنامه منظم ورزشی داشته باشد و خوب درس بخواند و اعمال عبادی خود را به بهترین وجه انجام دهد.

۸. تا مدتی از نظر مالی هوای فرزندان را داشته باشید

بیش‌تر طلاب در دوره مقدمات از نظر مالی تا حد زیادی به خانواده خود وابسته‌اند. شهریه‌ای (کمک هزینه تحصیلی) که به طلاب در سال‌های اول پرداخت می‌شود، بسیار ناچیز است و برای نیازهای روزمره از قبیل خوراک، پوشاک، تهیه کتاب، رفت‌وآمد و... کافی نیست. از سوی دیگر امکانات مالی خانواده‌ها نیز متفاوت است. وضعیت مالی و نحوه کمک‌های پولی خود را به فرزندان شرح دهید. برای او روشن کنید که قادرید یا مایلید کدام یک از هزینه‌های او را پوشش دهید و تأمین کدام هزینه‌های وی، از عهده شما بر نمی‌آید یا مایل نیستید که تأمین کنید. محدودیت‌ها و مشکلات مالی خود را به درستی به او بیان کنید و از او بخواهید که در این دوره با توکل، صرفه‌جویی و قناعت تمام دوره تحصیلی خود را سپری کند. گاهی با حفظ عزت فرزندان، به او یاری رسانید و گاهی اجازه بدهید با مشکلات مالی دست‌وپنجه نرم کند.

ان شاء الله در سال‌های آینده با کسب مهارت‌های تبلیغی، آموزشی، پژوهشی و فرهنگی لازم، خواهد توانست از عهده مخارج زندگی خود برآید.

۹. از گذران روزهای تعطیلی و اوقات فراغت او بپرسید

دروس حوزه معمولاً در طول هفته برگزار می‌شود و طلبه‌ها فرصتی جز برای درس خواندن ندارند. تنها در دهه ماه محرم، دهه آخر صفر، ماه مبارک رمضان و فصل تابستان فرصت دارند که غیر از درس، به کارهای دیگر اقدام کنند. در ماه محرم، صفر و ماه رمضان می‌توانند به تبلیغ بروند. البته طلاب در چند سال اول، هنوز توانایی تبلیغ ندارند و پس از خواندن فقه، کم‌کم این توانایی به دست می‌آید. تابستان فرصت خوبی است که طلبه‌ها بتوانند به مهارت‌های علمی خود بیفزایند. آنان می‌توانند مهارت‌های تدریس، سخنرانی، کلاس‌داری، نویسندگی، رایانه، خوش‌نویسی و سایر مهارت‌ها را تمرین و مطالعات جانبی متمرکزی را شروع کنند.

۱۰. در مشکلات و سختی‌ها در کنار فرزندان باشید

زندگی طلبگی نیز همانند زندگی سایر مردم با مشکلات مختلفی درهم تنیده است. چنان‌که گفته شد، مشکلات تحصیلی، روحی و روانی، ارتباطی، بیماری جسمی، مشکلات معیشتی و مالی و... همگی می‌توانند باعث تضعیف انگیزه طلبگی در فرد بشوند. بنابراین بکوشید در همه این مشکلات، فرزندان شما را در کنار خود احساس کند و از حمایت فکری، مادی و معنوی شما برخوردار باشد.

البته این مشکلات، طلبه را برای زندگی پرفراز و نشیب آینده آماده می‌کند

و به قول معروف از او یک مرد می‌سازد. گاهی هم اجازه دهید فرزندتان مشکلات را به تنهایی تجربه کند و خود بکوشد از عهده مشکلاتش برآید.

۱۱. بعضی از مهارت‌های ضروری را به او یاد دهید

زندگی مجردی و به دور از خانواده، نیاز به مهارت‌های زیادی دارد تا فرد بتواند گلیم خود را از آب بیرون بکشد و بر مشکلات احتمالی غلبه کند؛ نظم و برنامه‌ریزی، دوست‌یابی، پختن غذا، شست‌وشوی لباس و ظرف، دوخت و دوز لباس، مدیریت مالی. پس انداز، قرض کردن، خرید خوراکی و پوشاک و... دریافت خدمات درمانی هنگام بیماری، رفت و آمد بین شهری و... از جمله مهارت‌های لازم برای یک طلبه مبتدی است که باید خیلی زود آن‌ها را یاد بگیرد.

البته فرزند شما در مدرسه و در کنار زندگی با طلبه‌های پایه‌های درسی بالاتر، بسیاری از این امور را با گذشت زمان و به تدریج یاد خواهد گرفت؛ ولی شما نیز می‌توانید در ایام مرخصی و در فرصت‌های پیش‌آمده، برخی از نقاط ضعف فرزندتان را در این زمینه‌ها شناسایی کرده و نسبت به برطرف کردن آن‌ها کمک کنید.

حرف آخر...

حوزه‌های علمیه با پیشینه طولایی بیش از هزار ساله خود، تاکنون هزاران انسان مهذب، فرهیخته، دانشمند و خدمت‌گزار به اسلام و مسلمین تحویل جامعه اسلامی و انسانی داده است؛ بزرگانی چون شیخ گلینی، شیخ صدوق، شیخ مفید، سید مرتضی علم‌الهدی، سید رضی، شیخ طوسی، علامه حلی، شهید اول، شهید ثانی، علامه مجلسی، علامه بحرالعلوم، مقدس اردبیلی، میرداماد، شیخ طبرسی، ملاصدرا، شیخ انصاری، سید بن طاووس، ملاحسین قلی همدانی، میرزا جواد ملکی تبریزی، سید احمد کربلایی، شیخ محمد بهاری، میرزا علی آقا قاضی طباطبایی، شهید آیت الله مدرس، حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی، آیت الله بروجردی، امام خمینی، آیت الله بهاء‌الدینی، آیت الله گلپایگانی، آیت الله اراکی، آیت الله مرعشی نجفی، علامه طباطبایی، آیت الله بهجت، شهید آیت الله صدوقی، شهید قدوسی، شهید مطهری، شهید دستغیب، شهید مدنی، شهید باهنر، شهید مفتح و... (رضوان الله تعالی علیهم اجمعین) از علمای گذشته تا مقام معظم رهبری آیت الله خامنه‌ای و سایر مراجع بزرگوار تقلید و علما و فضایی که اکنون مشغول خدمت به اسلام و مسلمین و نشر معارف دینی می‌باشند، همگی تربیت یافتگان همین حوزه‌های علمیه هستند.

همه این بزرگان و اندیشوران با سال‌ها تلاش و مجاهدت علمی و معنوی شبانه‌روزی و گاه با حمایت و هدایت والدین توانسته‌اند به این مقامات

والای علمی و معنوی دست یابند و هم چون ستارگان در آسمان علم و معرفت بدرخشند. اکنون نیز با توجه شما والدین گرامی به آنچه بیان شد و

با حمایت و پشتیبانی مستمر معنوی و مادی از فرزند طلبه خود و تشویق وی به مجاهدت و سخت‌کوشی و تحمل سختی‌ها، محرومیت‌ها و ناملازمات این راه، امیدواریم فرزندان به گونه‌ای تربیت شود که مایه آبرو و افتخار شما و عزت و سربلندی اسلام و مسلمانان و رضایت و خشنودی قلب مقدس آقا امام زمان (عج) گردد.

راه های ارتباطی والدین با حوزه

چنانکه پیش تر نیز گفته شد، ارتباط مستمر والدین با مدرسه آثار پر خیر و برکتی دارد. علاوه بر ارتباط با مدیر مدرسه، گاهی نیاز است والدین گرمی برای رسیدگی بیش تر و بهتر به وضعیت درسی و تربیتی فرزندشان با مشاور مدرسه نیز در ارتباط باشند. برخی از مدارس مشاور ثابت دارند و البته هنوز برای بسیاری از مدارس این امکان فراهم نشده، گرچه مسئولین در تلاش اند چنین امکانی برای همه مدارس به وجود بیاید، لکن دست کم، سالی چند بار مشاورانی از سوی دفتر امور مشاوره و خانواده معاونت تهذیب حوزه های علمیه به مدارس اعزام می شوند و یکی دو روز را در مدرسه و در خدمت طلاب هستند. والدین بزرگوار در صورت نیاز، می توانند با سؤال از زمان حضور مشاور و هماهنگی با معاون تهذیب مدرسه از فرصت به وجود آمده استفاده کنند.

برای برقراری ارتباط با مدیر حوزه های علمیه نیز راه های ارتباطی زیر فراهم است:
آدرس: قم - بلوار امین نبش بلوار جمهوری اسلامی، مدرسه معصومیه، مرکز مدیریت حوزه های علمیه، دفتر مدیر.

تلفن: ۰۲۵ - ۳۲۹۱۳۵۱۰

@ ایمیل: webmaster@ismc

آدرس سایت مرکز مدیریت حوزه: www.ismc.ir

معاونت تهذیب حوزه های علمیه: ۳ - ۳۷۸۴۱۶۸۱ و ۳۷۸۴۱۱۶۰ - ۰۲۵

دفتر امور مشاوره و خانواده معاونت تهذیب: ۳۷۸۴۱۶۸۸ - ۰۲۵

دفتر امور تربیت اخلاقی معاونت تهذیب: ۳۷۸۴۱۱۶۳ - ۰۲۵

آدرس سایت معاونت تهذیب: <http://tahzib-howzeh.com>

آرزوی ما، سرفرازی و شادکامی شما والدین گرامی
و توفیق روزافزون فرزند عزیزتان در تحصیل و تهذیب نفس
و سرانجام رضایت حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف است.

﴿وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين﴾